

<sida1>

Haparanda och Kengis den 12te maj 1851.

Herr Doctorn och Kyrkoherden samt Ordens Ledamoten Wieselgren!
Helsing borg.

Det har länge varit min önskan, att få Correspondera Med Herr Doctorn, förnämligast uti andliga ämnen, men tid och omständigheter hafva hittills förhindrat mig derifrån. Nu torde jag likväl, ehuru obekant, våga försöket, sedan jag af en artikel i Aftonbladet, förnummit att Herr Doctorn blifvit beskyld för "Svafvellitteratur", lika som jag af en annan Tidningsartikel inhämtat, att Hr. Doctorn säges hafva gifvit en väckt piga lof, att predika. Denna Method har jag med framgång begagnat; jag har Upmuntrat mina väckta åhörare, att predika omvändelse och bättring för sina grannar, hvilket haft till påföljd, att väckelsen, hvarom Herr Doctorn torde hafva inhämtat någon underrättelse af Tidningar, spridt sig i Norden, med en hastighet som jag i början icke kunde ana. Jag har varit Pastor i Karesuando Församling uti 21 år: denna Församling är den öfversta i Sverrige, invånarena bestå af Lappar och Finnar: den har genom Lapparna Communication med Nordlanden och Finnmarken i det nordligaste Norrige. Som Lapparne i denna församling läsa sin christendom på Finska språket så hade de redan före min ankomst god Christendoms kunskap; men deras lefverne och Seder voro icke christeliga: de Finska Nybyggarna grundade sig bärgning på brennvins minuter, och Lapparne hvilas begär efter Spirituosa har blifvit allmänt <sida2> bekant, slukade begärligt den förderfliga vahran. Ehuru sjelf icke hyllande den absoluta Nykterhets principen före 1844, hade jag likväl afsky för Alla rusiga personer; insåg äfven den skada, som brennvinet förorsakade Lapparne i Ekonomiskt och Moraliskt afseende; men kunde icke kraftigt verka för Nykterhetens befrämjande förr än brennvins förbudet kom till Lappmarken. Då måste jag först sjelf vara utan denna vakra i mitt hus; Jag hade väl icke för Eget behof haft brennvin förut, men för Tiondegifvarnes skull, måste jag följa mina företrädares Exempel d.v.s. gifva någon traktering åt Tionde gifvarne. Men sedan brennvinsförbudet kom, kunde jag icke såsom Lärare i Församlingen, Uppenbarligen öfver Träda Kongl. Majts Förordning. Då brennvin icke tillvärkas i Lappmarken, och införseln var vid 33 Rdr 16 sk Banco vite förbuden, måste deraf följa, att intet brennvin fick finnas inom Lappmarkens område. Men nu hittade krögarne på ett annat råd. Emedan Romm och Cognac icke var till införsel förbuden, infördes af de handlande en blandning af finkel och Cognac, En blandning af finkel och Sirap, hvilket icke kunde af Kronobetjeningen confiskeras. Spritdrycken minskades icke genom brennvins förbudet: Alltså måste jag börja med skarpa Nykterhetspredikningar bestraffa så väl krögare som fyllhundar; detta verkade i början förbittring, men efter ett års förlopp ungefärligen visade sig hos några Lappar de första Symptomerna till Ett andeligt bekymmer hvilket vanligen kallas "väckelse". Dessa klagade öfver sitt hårda hjerta, sitt oroliga Samvete: Jag var ännu i början Oerfaren i dessa ämnen: kände <sida3> icke riktigt

vägen till mennisko hjertat och vis[s]te icke i början huru jag borde bete mig med dessa Patienter; ehuru jag icke var Alldeles främmande för sjelfva Saken; de skarpa Lagpredikningarne eller Svafvel Litteraturen, hade utöfvat sin verkan på mitt Eget hjerta, så att jag väl sympathicerade med de väckta; men vågade icke skämma bort den Hel. Andes Nådevärkningar, genom några Menniskofunder, utan framdrog endast för dem Några Språk ur Bibeln, som kunde passa Efter hvars och Ens inre känslor: På Predikstolen började jag för de väcktas räkning infläta i mina Predikningar Några få Tröste ord framställda i Liknelser, hvilka för de i Nådens Ordning oerfarne, förblefvo en hemlighet, men på de väcktas hjertan hade dessa liknelser den verkan att de började dels se dels känna "Nådemärken." Somliga öfvervåldigades i ett ögonblick af obeskrifligt saliga känslor; hos Några stegrades dessa känslor till hänryckningar och Uppenbarelser; Jag har af dessa Uppenbarelser låtit Uptekna några, hvilkas innehåll icke strida mot den Hel. Skrift och Nådens ordning. Hvad nu Nykterheten angår: så var det en Naturlig följd af mina Skarpa Lagpredikningar hvaruti äfven fylleri lasten på det hårdaste bestraffades, att alla väckta fingo afsky för denna last. Många försökte ännu Någon tid, att Narras med hinhåle. Ehuru Samvetet anklagade dem för deras förra Ogudaktiga lefverne i fyllan, ville de likväl icke genast gå in på den absoluta Nykterhets principen: De tänkte: En liten tår skadar intet: Men många som försökte denna måtta, fingo den Erfarenheten, att En liten Tår döfvade Samvetet och försatte den måttlige suparen i samma [ett överstrykt ord] Säkerhetens och <sida4> sorglöshetens tillstånd, som förut. Det blef således en grundsatts hos Alla väckta, att den "rinnande eller flytande Dyfvels Träcken" Alldrig skulle komma inom deras mun. Alla väckta blefvo ifriga Nykterhets Predikanter, hvilket har haft till följd, att äfven de icke väckta hafva måst sluta opp, emedan de ingenstädes fingo supa i frid. Uti Karesuando Församling, äro nu endast Presten och Klockaren utom Nykterhets föreningen. Uti Jukkasjärvi, hvarest Krögarena måste hålla ut sitt brennvין på marken, finns nu veterligen endast en person, som smakar brennvין; Uti Pajala med en folkmängd af 2700 Personer, finnas ännu omkring 50 Personer, som icke afsagt sig brennvinets bruk; Men Antalet blir mindre, i samma mon, som de 2^{ne} Återstående Krögarens [ett överstrykt ord] förråd blir slut. Dessa hafva äfven beslutit, att icke föra hem vidare, sådan vara, emedan den icke går åt. Väckelsen har spridt sig till Norrige och Norrska Lappmarkerna, till ryska Lappmarkerna Muonioniska och Kittilä, äfven långt Efter Torneå Elf bå båda sidor om Riksgränsen; Men En del af Presterskapet äro fiender till de väckta och söka motvärka den Andeliga rörelsen; Emedan de anse denna väckelse vara svärmeri och Fanatism, En följd af Andelig högfärd o.s.v. Uti Gellervare, hvarest [<den> överstrykt ord] de rika Jernmalm-bergen finnas, har brennvinet hittills flödat, först under Namn och Cognac och sedermera, då Alla Spirituosa vahrör blefvo <sida5> förbjudna till införsel i Lappmarken Utminuterades brennvinet till stort öfverflöd Under namn af Spanskt vin. Detta olycksaliga förhållande hämmades icke af Kronobetjeningen, som sjelf var Bachi dyrkare, Ej heller af Pastor, som

älskade samma vahra. Genom utskickade Nykterhets vänner från Karesuando och Jukkasjärvi, hade Nykterhets föreningarna försökt att verka på Folkets öfvertygelse äfven i Gellivare; men det ville icke lyckas [ett par överstrykta tecken] innan Raattama, hvilkens namn torde vara bekant af Tidningarna (Se Kronofogden Hackzells Rapport 1849, intagen i Nykterhets Härolden) fick tillfälle, att hålla en Schola innom Gellivare Församlings område. Detta har nu inträffat under vintern 1851. Ehuru tillgångarna för denna Scholas underhåll i början voro små, Emedan en annan Schola Måste underhållas på ett annat ställe innom Pajala uti Junosuando By för de Fattiga Lappbarns räkning, som underhålls af Kronan. (NB Med Kongl. Majts Nådiga tillstånd, hafva de 18 Lappbarn, som enligt Reglementet för Ecclesiastik verket i Lappmarken skulle inaccorderas hos Nybyggare i Torneå Lappmark, fått förenas med Missionscholan under loppet af åren 1848, 49, 50 och 51) hafva dock Scholans tillgångar under vintern blifvit ökade med 1378 Rdr Behållning till Nästa år; Dessa penningar hafva blifvit insamlade genom Frivilliga gåfvor <sida6> af de väckta Uti Karesuando, Jukkasjärvi och Pajala Församlingar; härigenom kunde 2^{ne} Scholor underhållas, den ena uti Pajala Socken under ledning af förre Missionären C. J. Grape, den andra uti Gellivare under ledning af förre Catecheten Johan Raattam[a.] Den sistnämnde, ehuru utan underbyggnad i Scholstudie[r] har med samma Nit, som de förra åren, endast genom förklaringen af Guds Ord, öfvervunnit Gellivare boernes motsträfvighet, så att ett stort antal eller nästan hälften af Församlingens förra Spiritualister, Nödgats duka under den moraliska nödvändigheten, och Antaga den absoluta Nykterhets Principen. Att detta icke skett utan möda och Ansträngningar, kan lätt begripas. Af Nyfikenhet samlas en hel hop med åskådare till Scholan, emedan ryktet förut Utspridt de vidunderligaste lögner om De väckta och Deras Scholmästare. När dessa Nyfikna samlas i Scholrummet, håller Scholmästaren på att förklara ett Ställe ur Christi pinas historia. till Ex. Satan gick in Judas Ischarioth. Scholmästaren frågar Någon af Barnen: hvad [<heter> överstrykt ord] kallas den Djefvulen, som hade krupit in i Judas Ischarioth? Sv. Gerigheten. Scholm. Hvad uträttar Egennyttan eller gerighets Djefvulen i Menniskan? Sv. Den drifver Menniskan till att samla jordisk Egendom, genom stöld, bedrägeri, och lönnkrögeri. o.s.v. Scholmästare[n:] är det någon synd, att hålla krog? Alla säga här på orten, att brennvinet är en Guds gåfva och Syrach Säger: ve det land, der intet vin <sida7> finnes? Sv. Syrach talar om vin, men här å orten super man brennvין och Gognac, ehuru det är förbjudit af Konungen. Scholm. är då icke brennvין och Gognac en Guds välsignelse? Det är ju tillverkat af Guds gåfvor? Sv. Jag tror, att Djefvulen har lärt Menniskan att skämma bort Guds gåfvor; Spanmålen är skapad till föda åt menniskan, men icke till att brännas och förvandlas till brännvin. Scholm. Hvad kan då brennvinet vara, när det icke är Guds välsignelse? Sv. Det är ingenting annat än Djefvulens urin, eller rinnande Dyfvels träck, på Finska: Vuottava Pirun paska; Detta ord, som är lånad af mina Concepter, skorrar alldeles förfärligt uti den brennvins älskande hopens öron: det är hädelse Emot

Gud, som skapat brennvinet; En och annan hotar att lagsöka Scholmästaren för sådan hädelse; Men midt under dessa Scholmästarens bibel förklaringar inträder ortens Krono Länsman; Med hotelser och förbannelser frågar han, huru Raattama kunnat understå sig, att inrätta en Schola för svärmeri inom hans Socken? Scholmästaren svarar med lugn: jag vet icke om Consistorii och Visitators anordningar angå Kronobetjeningen. Länsman: har Du något Pass? Raattama visar sitt förordnande af Visitator. Länsm. Ja! Du kan få lära Barnen läsa, men låt oss få fara i frid till Helvetet. Sholm. Den Hel. Skrift och mitt Samvete kräfver att jag bör varna alla, som vilja fara i frid till Helvetet. [[<Läsm> överstrykta tecken](#)] Länsm. Den Hel. Skrift är full af Satans lögner (anmärkas bör att denne Länsman har varit Löjtnant, och [<sida8>](#) Studerad; Men det hörs på hans tal, att han är Rationalist och fritänkare). När denna Buse gått ut, anmärker en af Byns grenader[?], som hade gammalt agg till Länsmannen: Läggen på minnet Govänner, dessa ord, att den Hel. Skrift är full af Satans lögner. Och Mannen lät verkligen Stämma Löjtnanten för denna hädelse, Men lät sedan muta ner sig. — Om å ena sidan väckelsen uti förenämde Socknar, har gjort slut på onödiga Processer (Uti Karesuando har intet brottmål eller tvistemål förekommit, uti Jukkasjärwi endast Några Upskjutna mål, uti Pajala, hvarest de förra åren stundom förekommit närmare 400 mål, voro blott 120 mål instämde,) så har äfven å andra sidan vissa förhållanden blifvit föremål för Undersökningar vid Härads[-]rätten. Ut i Ryska Lappmarken i Kittilä Församling, hade Krono Länsmannen instämt flere för kyrkoförargelse. Pastor Nordberg i Kittilä har blifvit väckt, och de väckte hafva förtroende för sin Själasörjare. Det händer ofta, att de väckte i synnerhet på qvinnosidan, öfvervældigas af sina höga känslor i Herrans Tempel; Det står icke i deras magt att hämma hjertats rörelser: De måste då gifva luft åt sina känslor genom rop, hvaraf Krono Länsmannen tagit sig anledning, att stämma de känslofullaste bland dem, för Kyrkoförargelse. Men som flere bland de väckte äfven blifvit kallade till vittnen så intygade desse, att dessa känslor yttringar varit ofrivillige, att det icke står i deras magt, att undertrycka ljudet; och Domaren [<sida9>](#) lät dervid bero: vid Tinget i Pajala har också en och annan varit stämd af de icke väckta, för det någon bland de väckta velat göra en skilnad emellan böcker: De som Alldrig kommit till någon sann ånger öfver sina synder, läsa heldst sådane Religions Böcker, som gifva den säkre syndaren hopp om evig salighet, Utan sann Ånger och bättring; När nu den säkre syndaren under dispyt med de väckte ville tillegna sig Guds Nådelöften, och Citerade Bug[[g](#)]ens Postilla: hade en bland de väckte svarat: "Bug[[g](#)]ens Postilla kan tjena dig som resepass till Helvetet." För detta yttrande blef talaren stämd; men målet blef Upskjutit till nästa Ting. Ett annat mål förehades äfven vid Tinget i Pajala. Några främmande Personer från En annan Socken, hade kommit till en Bondgård, hvarest En af de väckta började tala med de främmande om bättringen. En af de främmande hade frågat af Talaren: Om det är sannt att Er Prest Predikar, att bättringen måste börjas från Ändtarmen. Jo! svarade Mannen. Och Jag har varit tvungen, att börja med

bättringen från Änd-Tarmen. Nu rusar värden i huset opp ur sängen, får tag i ett yxskaft, och flyger som en [ett par överstrykta tecken] blixst på Talaren, hvilken för att akta hufvudet, lyfter upp armen: men Mannen med yxskaftet slår af Alla krafter, så att ena armpipan sönderkrossades; den slag[ne] Mannen slapp med möda ut och blef <sida10> en krympling i All sin tid. Han måste då stämma sin vederpart, för att få af honom Något Understöd för framtiden: Domaren måste införa i Protocollet vittnes målen om bättringen, som skulle börjas från Ändtarmen o.s.v. Men målet blef Upskjutit[.] NB. Med Änd tarmen menas här Egennyttan, En passion, hvaraf Allmogen är beherskad: Denna passion är ingalunda "Ett Förstånds begär," såsom Filosoferna påstå, utan Ett rent, eller rättare orent, smutsigt och Nedrigt Fysiskt begär, hvilket har sin innersta grund uti Matsmältnings organerna: Uti Finskan förekommer således Ändtarmen i samma bemärkelse som "Buken" i svenskan, hvadan talesättet, "hafva Buken till sin Gud" utryckes sålunda i Finskan: Att smörja Änd tarmen. Ehuru således finnarna känna ganska väl, hvad som menas med "Ändtarmen" Nemligen gerighet, Egennytta, Frosseri, dryckenskap o.s.v. så skorrar ordet Alldeles förfärligt i de fina örhinnorna, när det kommer fram på Predikstolen; Och Många Prester i grannskapet hafva funnit sig högeligen stötta deröfver; men på den roa massan har äfven detta ord gjort en hälsosam verkan; ty mången har derigenom lärt sig känna gerighetens och Egennyttans smutsiga grund; Alla mina väckta åhörare veta nu, huru det går till, att "börja bättringen från Ändtarmen." Det går så till, att den, som vill vara en chri[sten] måste först afhålla sig från frosseri och <sida11> dryckenskap: han måste afhålla sig från den öfverdrifna Buksorgen, hvarmed verdstrålen ofta förkortar sina dagar; han måste dessutom återgälda Allt orättfånget gods; Emedan hvar och En, som är beherskad af Egennytta, behåller det orätt fångna godset för egen del: så kan icke en sådan menniska göra Någon sann bättring. Uti de tre församlingarne Karesuando, Jukkasjärvi och Pajala, hafva Alla väckta återburit allt orättfånget gods, och der fattigdomen icke medgifvit någon återbetalning, hafva de skyldige bekännt hvar för sin nästa sina stölder och bedrägerier, samt bedt om förlåtelse för sina förbrytelser: Men Emedan Motivet till stölder och bedrägerier har sin grund, icke i Förståndet, icke i Förnuftet, icke i Samvetet, icke heller uti människans väsendtliga (objectiva?) vilja, hvilken enligt Filosofens påstående, "Alltid vill det goda och Förnuftiga," (Martensens Moralsystem): så måste motivet till sådana handlingar sökas Uti Egennyttan, som är En nedrig passion: och har sin innersta grund i matsmältnings Organerna. Jag har stundom Uti mina Predikningar lånat föreställningen af den Allmänna Folk Tron[.] Det är en Allmän Folk Tro äfven ibland Finnarne, att Trollkarlar kunna tvinga tjufvar, att återbära stulet gods. Nu har det verkliga händt, att alla tjufvar (ibland de väckta nemligen) återburit stulit gods: Jag har då förklarat för dem, huru detta gått till, neml. Den stora Trollkarlen, om hvilken Judarne hade den Tron, att han stod i förbund <sida12> med Satan, har tvingat tjufvarna, att åter[-]bära stulit gods. Jag skulle hafva mycket att berätta om de Andeliga rörelserna här i Norden; Men min tid är så Uptagen af

göromål att jag icke får tillfälle denna gång, att skriva mera. Först är jag om dagarne öfverhopad af de väktas besök, så att jag måste skriva mina Predikningar om Nätterna[.] För det andra får jag Alldrig behålla mina Conceptor, emedan de väckta vilja taga afskrifter af dem; och När de sålunda Cirkulerat uti flera församlingar, blifva de trasiga och utnötta innan jag händelsevis får dem åter; för det tredje har jag många fiender ibland Prester och handlande, och måste derföre vara ytterst noggrann uti tjensten; Men har derför icke kunnat undgå skrapor af Consistorium; Sjelfva Contracts Prosten har funnit sig föranlåten, att anföra klagomål i Consistorium öfver en i Norrbottens tidning af mig införd berättelse om deras (neml. Contracts Prosten Antmans och de 2^{ne} Kyrkoherdarnes beteende vid min installation i Pajala) — Jag bifogar härmed en latinsk afhandling, kallad Crapula Mundi, som blifvit tryckt i Hernösand, 1843, då jag undergick Pastoral Examen. 1822. har jag som botanist varit i Helsingborg och har ännu några växter derifrån i mitt Herbarium. Men botaniken har nu till det mesta måst lemnas å sido, för nödvändigare sysselsättningar. Med högaktning har äran framhärda Herr Doctors

ödmjukaste tjenare
L. L. Læstadius

Den grofva stilen torde benäget ursäktas